

МУСЛИМАНСКА МИЛИЦИЈА У СЛУЖБИ ОКУПАТОРА

По доласку усташа у Пријепоље 1941. године с њима су се повезали хоџа Сулејман Пачариз и Хусејин Ровчанин и, уз њихову помоћ и упутства, приступили организовању такозване „муслиманске милиције“. Усташке власти њих двојицу су поставиле за команданте те милиције. Ове јединице су од самог почетка биле изразито квислиншке и злочиначке, а посебан задатак био им је да распирују мржњу између српског и муслиманског становништва у Санџаку, што је стално подстицало братоубилачки рат. Истина, негде при крају јесени 1941. године политичко руководство Санџака, покушало је да Пачариза наговори да се престане везивати за окупаторску службу. Пачариз је вртећи главом понешто и одобравао од онога што су му партизански руководиоци предлагали, али је ипак остао уз окупаторе и до краја с њима сарађивао и вјерно их служио. Једна посебна група партизанских функционера, у којој су били Авдо Дурановић, Неџо Мустајбеговић, Милоје Радаковић и Петко Радаковић, користила је суседску блискост са Хамдијом Барјактаревићем, командиром муслиманске милиције из Ташева и покушала да га наговори да напусти Пачариза и да са својим људима пређе у редове партизанских бораца. Иако је Барјактаревић тада био у лошим односима са хоџом Пачаризом, он је обећавао да ће послушати савет партизанских преговарача, али за то није имао храбрости и остао је до краја издајник. Убио га је оца Пачариз у јесен 1944. године.

Усташе су биле у Пријепољу до септембра 1941. године, а гада су ове крајеве окупирани Италијани. Муслиманска милиција, коју су усташе формирале и предале под команду Пачариза, Ровчанина и других издајника ни тада се није растурила, већ је и са италијанским јединицама успоставила врло присну сарадњу. Чим су Италијани овде успоставили своју власт, команданти и командири муслиманске милиције похитали су да им изразе лојалност и одмах затражили да могу у Пријепољу и свим околним селима мобилисати способне младиће за муслиманску милицију. У прво време с том мобилизацијом није ишло глатко, али кад су неки колебљиви Муслимани увидели да италијанска окупациона, управа одобрава и помаже рад чета муслиманске милиције, почело их се

више окупљати. Међутим, и поред свега тога Пачариз и Ровчаинн заједно нису никад успели да окупе више од 400 људи.

Хоца Пачариз је мобилисао Муслимане с десне стране Лима, затим и бившим општинама Велика Жупа и Селашница с леве стране Лима и у вароши Пријепољу. Ровчанин је мобилисао Муслимане почев од Бродарева у селима с леве стране Лима. Обојица су добијали оружје и другу ратну опрему најпре од усташа, а касније и од Италијана. Организовање чета муслиманске милиције обилно су помагали неки угледни Муслимани-издајници из Пријепоља, међу којима су се нарочито истицали Ахмет Салихбеговић и Алија Агинчић, који је једно време био и окупаторски председник пријепољске општине.

Окупаторске власти су особиту пажњу посвећивале хоци Пачаризу. Брзо је напредовао и често унапређиван. Догурао је до чина мајора и носио је официрску униформу са мајорским еполетама.

И Пачариз и Ровчанин успоставили су и стално одржавали чврсте везе и сарадњу са Хасаном Звиздићем и Ћамилом Прашевићем, који су стајали на челу муслиманске милиције у сјеничком срезу. Из тих дана добро је по злу запамћена муслиманска милиција из Кладнице, којом је командовао Ћамил Прашевић, а десна рука био му је Сефер Тарић.

Команданти муслиманске милиције бирали су из својих редова најспособније млађе људе и слали их код есесовских нехмачких трупа у Нови Пазар на вежбање и подучавање, а неки су после тога упућивани на источни фронт, заједно са окупаторским јединицама. Истина, неки млађи и напреднији Муслимани су тек тада видели да су обманути, али тада је обично било касно.

Пачариз је од својих највернијих људи формирао такозвани летећи вод с којим је ишао од села до седа, мобилисао, малтретирао недужне људе, а многе имућне Муслимане је приморавао да од њега купују пушке, које је добијао од окупатора. Ако се неко противио, био је варварски кажњаван батинама и разним другим злостављањем. И поред свег терора муслиманске милиције, било је села око Пријепоља која се нису дала преварити и била су под јачим утицајем напредних и партизански оријентисаних младића. У тим селима по правилу није успевала мобилизација за муслиманску милицију. Из Дренове се, на пример, за муслиманску милицију јавило свега шест младића.

У Каћеву је за командира муслиманске милиције постављен Авдо Ајдаревић. Његово посебно задужење било је да обезбеђује и контролише пут између Пријепоља: и Сјенице. У томе му је помагао са својом групом муслиманске милиције Ибро Чаушевић из Карауле. Њих два са својим групама су често пресретали партизанске борце и симпатизере НОП, пљачкали их, премлаћивали, убијали или предавали окупаторским јединицама. Они су често пресретали и нападали такозване мухаџере — Муслимане који су

тада бегали од четника из Босне. Од њих су отимали новац и друге ствари од вредности.

Хоџа Пачариз и командир муслиманске милиције из Каћева Авдо Ајдаревић нису се међуобно трпели. Вероватно је то била борба за превласт. У таквим приликама хоџа Пачариз се понекад појављивао као „спасилац“ оних људи које је ухватио Ајдаревић. У ствари, он је трговао животима тих људи, узимао је новац, злато, стоку и све друго вредно, а са Ајдаревићем се опет свађао све до прве опасности. Чим би запретила опасност од партизана, Пачариз и Ајдаревић су постајали најбољи пријатељи.

Сулејман Пачариз и Хасан Звиздић били су главни организатори мучког напада на партизанске снаге у Сјеници децембра 1941. године. Тада је погинуо већи број партизанских бораца, а двадесетак је заробљено. Заробљене је хоџа Пачариз, с припадницима муслиманске милиције из Карауле, лично спровео и предао Италијанима у Пријепољу. Све њих Италијани су после краћег времена стрељали у Пурића потоку испод Сријетежа.

На другој страни вршљали су четници и такође распиривали мржњу међу људима и братоубилачки рат. Тако је средином новембра 1941. године у село Косатицу стигла група од око 40 четника под командом самозваног војводе Влајка Ђурчића из нововарошког среза. Четници су законачили у овом селу, а ујутру, у рану зору блокирали су такозвану „турску махалу“ у Доњој Косатици. Говорили су како имају намеру да разоружају Пачаризову муслиманску милицију у овом месту. На овом терену тада су се затекли и партизани Изет Чавић и Јулмија Хашимбеговић. Њих два пуким случајем избегли су смрти. Кад је упао у муслиманско село, војвода Ђурчић затражио је од свих муслимана да предају оружје. Муслимани су то одбили. Четници су тада отворили ватру. Муслиманска милиција прихватила је борбу. У тој борби погинули су од мештана Ибро и Мухарем Бакићи, а четник Урош Пурић је рањен.

После ове борбе четници Влајка Ђурчића запалили су седам кућа, углавном сиромашних Муслимана, у Доњој Косатици. Затим се Ђурчић са својим бандитима повукао преко Горње Косатице и Горње Дренове и сместио своју јединицу у школу у Акмачићима. У школи у Акмачићима четник Ђурчић сазвао је и одржао један састанак са око 80 четничких присталица из милешевског и сјеничког среза. Ђурчић је ту држао говоре и залагао се да се сви Срби боре и против муслиманске милиције и против комуниста да би створили чисту српску државу, која ће се звати „Стари Рас“, а седиште ће јој бити у Пријепољу.

О дивљању Ђурчићевих четника по Акмачићима обавештен је Обласни комитет за Санџак, који се тада налазио у Радоињи. Одлучено је да Златарска партизанска чета и део Сјеничке партизанске чете, која се налазила на овом терену, хитно крену за Акмачиће, нападну и разоружају четнике. Ове две партизанске је-

динице стигле су Школи у Акмачићима у рану збру. Блокирале су школу и позвале четнике да се предају. Четници су се извесно време колебали, али су се убрзо сви предали. Њима су партизански руководиоци одржали краћи говор и после тога сви су пуштени својим кућама, само је задржано неколико коловођа, међу њима и Влајко Ћурчић. Четнички војвода Ћурчић је одведен у Радоињу, изведен пред народни суд, осуђен на смрт и стрељан.

Да би се осветио за четнички злочин у Доњој Косатици, хоџа Пачариз је после извесног времена с муслиманскохм милицијом опколио део села Косатице у коме је живео српски живаљ. Припадници муслиманске милиције тада су извршили невиђене злочине. Мушкарце које су затекли код кућа или срели у селу су похватили и изложили свирепом мучењу. Припадници муслиманске милиције тада су убили седам људи из Косатице. То су: Нико Брајевић, Војко Васиљевић, Будимир Друловић, Радивоје Матовић, Станиша Пејовић, Рајко К. Матовић и Милутин Бојовић. Једног од убијених бацили су у дно кречане, а једног су после гнусног и свирепог мучења бацили у дубок вир залеђене реке.

Тиме је у селима Санџака почело врзино коло братоубилачког рата, које ће у каснијим годинама окупације и борбе имати страшне последице.

Петко РАДАКОВИЋ